

Lutkovna gledališča v Pragi

Preden preidemo k posameznim lutkovnim odrom v Pragi, hočem na kratko predstaviti pravega začetnika lutkovne umetnosti na Češkem — Mateja Kopeckega*, nazvanega patrijarha češkega lutkarstva.

Matej Kopecký (1762—1847) je legendarna in heroična osebnost češke lesene Talije. Njegovo ime je tesno zvezano s pojmom ljudskega lutkarstva, ki je zopet zvezano s pojmom češkega podeželja. Njegovo delo za lutkarstvo začel je l. 1811., ko mu je ogenj uničil vse premoženje. Lutkovna gledališča, predvsem potujoča, so prišla že zgodaj pred Kopeckim v Srednjo Evropo, torej tudi na Češko, iz Italije. Poleg njega je bilo dosti komedijantov, ki so po gostilnah in sejnih igralih mladim in starim, toda samo Kopecký je bil, iz čigar iger je odseval izraz dobe, ki je torej poznal svojo dobo in delal zanjo in za cilje celokupnega češkega naroda. To stavlja Kopeckega nad lutkarje-komedijante one dobe. Njegovo gledališče je budilo pri Čehih narodno zavest, ljubezen do svoje zemlje in svojega jezika. Seveda, gledano z današnjimi očmi, to niso bile umetnine, toda, kar je glavno — podan je bil temelj za razvoj češkega lutkarstva.

Praga ima okoli 50 lutkovnih gledališč. Lutkovno gledališče, najbolj ustrežajoče vsem zahtevam higijene in udobnosti, po splošni sodbi najmoderneje urejeno gledališče naše dobe je »Ríše loutek (Kraljestvo lutk). Ustanovili so ga l. 1920. lutkarji amaterji. Dvorano so dobili na Letni, v precej oddaljenem koncu Prage. Odrska konstrukcija je bila lesena. Na Letni so igrali do l. 1928., ko jim je praška Osrednja biblioteka ponudila prostore v svoji palači. Tu so si uredili gledališče, ki dela čast lutkarstvu. Lega gledališča je suterena, vhod in izhod sta ločena, ker si ob nedeljah in praznikih sledijo predstave druga za drugo. S

stopnišča se pride v nekako predvorano, kjer sta garderoba in buffet. Poleg tega so še prostori za slikanje dekoracij, instalacijska dela, mizarstvo itd. Dvorana za občinstvo je visoka in zračna, ima centralno kurjavo in indirektno razsvetljavo. Ima 250 sedežev in stojišča. Odrska aparatúra je edinstvena, zavzema namreč več prostora kot dvorana za občinstvo. Pozornica sama ima 4'60"×1'20"×1'20". Oder je skonstruiran tako, da se pogreza, zato sta prav za prav dva odra, ki stojita drug na drugem. Med tem, ko se na enem odigrava dejanje, se na drugem že pripravlja scena za prihodnje dejanje. Za glavno sceno je še ena, manjša, ki ima namen povečati globino pozornice. Najmodernejša je tudi odrska razsvetljava. Na razpolago je 30 reostatov z intenziteto 10 tisoč V, več reflektorjev, projekcijskih aparatov, itd. Pod odrom je oddelek za orkester, ki ga ima vsako večje lutkovno gledališče. Na dolgem hodniku za odrom so postavljene jeklene omare, kjer je shranjenih nad 300 lutk in 1500 kostumov. Gledališče osebje tvori nad 50 amaterjev, ki delajo brezplačno, iz ljubezni do lutk.

Bil sem pri predstavi »Šipková Růžena« (Trnjulčica). Režiser je iz pravilice napravil pravo pravcato opereto z uverturo in baletom. Na odru se rabi samo električna razsvetljava, ki jo uporabljajo tudi na pr. za zmajeve oči in pod. Pri tem naj še omenim, da se Čehi ne bojijo stroškov, kadar gre za efekte. Dobro se še spominjam izvrstne imitacije bliska. Na kulisah se kažejo jasni sledovi modernega slikarstva, ki pa ne spada na lutkovni oder, ker kviri otroku čar resničnosti. »Ríše loutek« igra tedensko štiri igré, od teh dve v nedeljo.

Urbančič Boris.

* Lutke, s katerimi je igral, se nahajajo v Narodnem muzeju v Pragi.

Vesele velikonočne praznike želi vsem čitateljem in sotrudnikom

uredništvo Učiteljskega tovariša

Splošne vesti

— Konferenca sekcijskih predsednikov JUU v Beogradu. Zaradi razmer v JUU po odgledni izredni skupščini so se sestali 19. III. v Beogradu predsednik JUU tov. Đorđe Mirkov iz Novega Sada, predsednik sekcije JUU za dravsko banovino tov. Iv. Dimnik in predsednik sekcije za upravo Beograda, Zemuna in Pančeva tov. Blagoje Ostojić. Ugotovili so položaj in smernice za bodoče delo ter se sporazumeli glede sklicanja seje glavnega odbora JUU.

— Zasedanje glavnega prosvetnega sveta, 19. III. se je sestalo v Beogradu na svoje zasedanje glavni prosvetni svet ministrstva prosvete, ki je zasedal do 27. t. m. Na svojih sejah je razpravljajal o nostrifikacijah, o ekvivalencah šol in med drugim tudi o izpopolnitvi uredbe po čl. 7. U. Z. o učnih knjigah in programih. Iz dravske banovine se je zasedanja udeležil tov. Ivan Dimnik, predsednik JUU za dravsko banovino.

— Prihodnja številka »Učiteljskega tovariša« izide v četrtek, dne 12. aprila t. l.

— Velikonočne počitnice bodo trajale na narodnih šolah po odredbi ministrstva prosvete O. N. Br. 16.435 z dne 15. III. 1934. od vključenega 29. marca do vključenega 11. aprila 1934.

Anketa o mladinskem tisku

Pedagog in pisatelj g. Gustav Šilih iz Maribora piše:

Zdi se mi, da vprašanje ni dovolj točno postavljeno. Ali se naj »Naš rod« zamenja z novim »časopisom« radi boljše izrabe pri pouku, s čimer bi postala tudi dosedanja čitanka nepotrebna, ali pa se naj spremeni le dosedanja struktura mladinskega lista ter bi ta kakor doslej »Naš rod«, predvsem služil otrokemu domačemu čitavu (ki je mimogrede mnogo važnejše od šolskega)?

V prvem slučaju bi s časopisom prišli iz dežja pod kap. Ne nameravam zagovarjati čitank, toda priznati je treba, da je sestavljal čitanka napram uredniku »časopisa« toliko na boljšem, ker more razpolagati morda z manj aktualnimi, zato pa v jezikovnem, literarno-estetskem in stvarnem pogledu mnogo dovršenejšimi teksti. Razen tega je večje vpoštevanje načela življenjske bližine v »časopisu« le navidezno, ker slično čitanki ne poteka iz pristinega življenja, marveč je samo prirejen za deco, je le neka bolj ali manj posrečena kopija pravega časopisa. In še glavni ugovor: čitanka že s svojo porazdelitvijo vendarle v neki meri ustrezajo specifičnim potrebam poedinih razvojnih stopenj, kolikor prihajajo v poštev za šolsko deco, tudi se more sestavljalec ogledati po dobrih tujih vzorih, dočim je šolski, proti dnevnim aktualnostim usmerjeni »časopis« mnogo na slabšem, bodisi glede kakovosti prispevkov, bodisi glede njih uporabe za poedinne razvojne stopnje. Pri tem pa se niti ne dotikam fundamentalnega vprašanja urednikove mladinske slovne izobrazbe, s katero tak časopis stoji

in pade. Ali bi se med nami našel primeren človek, je vsaj zelo problematično.

Sicer pa je otrokovo šolsko (ne domače!) čtivo možno reformirati tudi drugače! Mesto bolj ali manj priložnostnih prispevkov »časopisa«, katerih vrednost iz umljivih razlogov ne bo mogla biti na začetni višini (a za otroka je po znanem izreku najboljše komaj dovolj dobro!) dajmo naši deci poedine zaokrožene enote iz slovenske književnosti v obliki razrednega čtiva (drobni sešitki v vezani in nevezani besedi, izbrani strogo po mladinsko-slovnih vidikih, ki jih hrani šola ter jih dobe otroci v roko šele pri čitanju, tako da ne manjka za prebujenje interesa važni moment iznenadenja!) Edino na ta način prekinemo že enkrat s čtivom v obliki porcij in odlomkov, kakor jih nudijo vse dosedanje čitanke in (kakor dokazuje poskusna številka) tudi novi »časopis«. Obstajajo pa še druge možnosti, da premagamo mizerijo čitank. Literarno nadarjen učitelj bo kar sam v skupnem produktivnem delu z deco ustvaril za svoj razred naprimernejšo čitanko. Uspešnih poskusov ne manjka! Ali pa pokličimo v življenje »čitalne pole« po vzglodu nemškega založništva Beltz v Langensalzi. Ta način je poceni, družji vrline prej omenjenega razrednega čtiva z vrlinami čitanke ter omogoča otroku, da si sčasoma zbere vse prispevke v lični knjigi. Kako naj bi se izvršilo delo v podrobnostih, bi bilo treba na drugem mestu in ob drugi priliki povedati obširneje. Važno je predvsem, da se lotijo dela mladinske slovnice in estetski korenito naobraženi ljudje v zvezi z najodličnejšimi šolskimi praktiki.

V drugem primeru je odgovor enostavnejši. Ako je »Naš rod« zares »preliteraren« ter tudi premalo gradiva iz resničnega, otroka obdajajočega stvarnega sveta, ni treba ustanovljati novega lista, marveč naj se obstoječi, dobro vpeljani list primerno razširi in pre-

Kdor sedaj zaupa svoje prihranke domačemu denarnemu zavodu, pobija s tem brezposelnost in krizo, kajti nova posojila bodo dala velikemu številu brezposelnih dela, obnemem pa zaslužka kmetovalcu, obrtniku, trgovcu in industriji.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica št. 3

Vam nudi za Vaše vloge 1. popolno varnost zaradi jamstva Mestne občine ljubljanske 2. ugodno obrestovanje in 3. na novo vložene vloge (po 1. I. 1933.) izplačuje na vsako zahtevo.

Vloge Din 420.000.000. Rezerve Din 12.000.000.

vseh šol, sreska društva, tako tudi za posameznike, priporočamo vsem nabavo te knjige. — Kakor doznavamo, bo knjiga v prednaročilo znatno ceneja. Ker je naklada omejena, požurite se z naročili, ki jih sprejema založnica.

— Društvo upok. učiteljska za dravsko banovino ima svoj redni letni občni zbor v četrtek, 5. aprila ob 15. uri pri »Novem svetu« v Ljubljani z običajnim dnevnim redom. Za primer nezadostnega števila članstva, se vrši pol ure kasneje občni zbor isto tam pri vsakem številu.

Ob tej priliki se vabijo tovariši(ce), ki so že v pokoju, ali ki bodo v kratkem stopili v pokoj, da pristopijo v naše društvo, ki ima slično nalogo kakor Uč. samopomoč. Po smrti člana dobe njega dediči takoj izplačano posmrtnino tolikokrat po 6 Din, kolikor znaša število članstva.

Po prvem letu upokojitve je plačati z vso pristopnino 21 Din, v čemer so zapadeni vsi stroški. Potem se plača za vsak smrtni primer 6 Din in 1 Din za poštne ter letno 5 Din za upravne stroške. Plačujeta se najmanj dva smrtna slučaja skupaj, da se s tem prihrani članom na stroških in tudi na delu.

Tovariši(ce), ne zamudite prilike in s tem povečajte dediščino, ki ste že člani Uč. samopomoči, svojim dedičem še s tem zneskom. S tem zmanjšate tudi še toliko bolj njih skrbi po svoji smrti. Društvo šteje ob času 350 članov in ima rez. zaklada 36.000 Din. Tudi nudi društvo svojim članom ob smrti še druge bonitete.

— Opozorilo vsem drž. upokojencem (-kam) dravske banovine. Po predpisih morajo vsi državni upokojenci in upokojenke, ki prejema draginjske doklade, predložiti prijave na predpisanih formulirjih. Termin je do 10. aprila. Take predpisane obrazce s potrebnimi navodili je založilo Društvo državnih upokojencev-enk v Ljubljani in jih oddaja po 1 Din za komad. Te obrazce prodajajo razne trafike v vseh večjih državnih krajih. (Imena so objavljena v »Našem Glasu« št. 5 z dne 1. marca 1934.). Društvo se je obrnilo na vse glavne tobačne zaloge oz. trafike v krajih sedežev sreskih sodišč in tudi v drugih podeželskih centrih, zaradi zaloge prijav. Ni krivda društva, če ni bilo povsod odmeva. V lastnem interesu naj zainteresirajo v vseh krajih upokojenci kakega lastnika trafike, da naroči v razprodajo prijave. Če to ni mogoče, naj naroči eden ali drugi od upokojencev za vse ostale dotičnega kraja zadostno število prijav. S tem bodo prihranjeni stroški poštne za posamezne naročbe. Za take skupne naročbe (najmanj 20 komadov) dobi naročnik 25% provizijo. Državni upokojenci se opozarjajo, da se naj ne obračajo za prijave na finančno direktorijo, ki nima teh prijav v zalogi. Če jih ne dobe v trafikah, naj jih naroče pri

društvu v Ljubljani (Miklošičeva cesta 22, Delavska zbornica). Prijavam je priložiti poročne in krstne liste glede rodbinskih članov, za katere je upokojenec deležen rodbinskih doklad le v slučajih, če niso bile te priloge predložene že v prejšnjih terminih, torej v vseh novih slučajih. Zaradi pravilne izpolnitve prijav naj vsak pazno prečita vsa navodila in opombe na obeh straneh obrazca.

— Učiteljski dom v Ljubljani ima svoj redni občni zbor dne 8. aprila 1934. v Ljubljani. Začetek ob 8.30. Vsem zadrušnikom je načelstvo poslalo tiskano vabilo z računskim zaključkom. Zadrusniki, odzovite se v obilnem številu! Zbor se vrši v prostorih sekcije JUU.

ZBOROVANJE DRUŠTVA DRŽAVNIH IN BANOVINSKIH USLUŽBENCEV DRAV. BANOVINE.

Podporno društvo državnih in banovinskih uslužbencev dravske banovine je polagalo v nedeljo 4. t. m. v beli dvorani hotela »Union« v Ljubljani na četrtem rednem občnem zboru obračun svojega delovanja ter ponovno dokazalo, da je prepotrebna ustanova, ki pomaga svojemu bližnjemu v največji sili, stiski in potrebi. Dosedanji društveni razvoj je jasno pokazal, da je njegova osnova, ki temelji v načelu vzajemnosti, čvrsta in zdrava. Po kratkem pozdravnem nagovoru predsednika g. Dolžana Janka je poročal tajnik g. Markič Viktor o delu vseh odsekov, zlasti izčrpno o odseku pogrebne in bolniškega sklada. V prvem je 1295 rednih in izrednih (otroci) članov, v drugem pa 917 članov. Odbor je izposloval znižanje zdravniških taks in honorarjev ter prav tako dosegel višji popust pri dobavi zdravil, izvzemši specialitet. Društvo je po tov. predsedniku v več primerih uspešno posredovalo pri kr. banki upravi za znižanje oskrbnih bolnih članov v zdravilišču na Golniku, izposlovalo brezplačna obsevanja članov v bolnicah, podeljevalo v svojih odborovih sejah, ki jih je imelo 17, v smislu pravilnika bolniškega sklada na prošnje mnogim članom in članicam podpore v svrhu zdravljenja, porodniške podpore ter podpore za specialno zdravljenje. Tudi je priskočilo mnogim članom na pomoč z dajanjem posojil. Tudi odsek za zobozdravniška dela, ki se je v preteklem poslovnem letu osnoval v okviru bolniškega sklada, bo predvidoma ugodno razvil in razširil svoje poslovanje. Zdravniške in lekarniške nakaznice je izdajalo članstvu društvo v svoji pisarni v Ljubljani, Krizevniška ulica 5/II, ter društveni poverjeniki, ki so požrtvovalno in v cilju medsebojne pomoči delovali v vseh večjih krajih dravske banovine.

Sledilo je poročilo blagajnika g. Bischofa Viktorja, ki je jasno prikazal razveseljivo fi-

uredi. Načeloma še nekaj! Pustimo otroku njegov list, ki naj poleg čiste beletristike pri- naša tudi poučne sestavke, toda v literarni obliki po načelu: od najboljšega najboljše! Svetovno mladinsko slovstvo nudi dovolj naravnost klasičnih primerov, kako je treba pisati spise te vrste. (Selma Lagerlöf, S. Thompson, Sonnleiter in mnogi drugi!) Tako bo sedanj »Naš rod« popolnoma ustrezal otroškim potrebam. Svoj list pa naj čita učence sam brez učiteljevega vmešavanja. Kadar pa gre za neki aktualni dogodek, pri katerem bi učitelj zares rabil novine, naj prinese s seboj pravi časopis. Zakaj bi tu pomišljali, ko vemo, da deca mnogokje nove prebira doma? Razen tega smo s prvim časopisom življenju bližji, kakor z njega kopijo, šolskim časopisom.

Gustav Šilih.

Strokovna učiteljica A. Vodetova piše:

Načelno gotovo ne moremo odklanjati dobrega šolskega lista. Toda s praktičnega vidika se za danes lahko reče, da je skoro nemogoč, in sicer iz materialnih in duhovnih razlogov. To je bolj ali manj dokazala že poskusna številka »Mlade Jugoslavije«. Par števil češkega šolskega lista, ki sem jih imela priliko videti, pa se mi vidi še slabših.

1. List bi moral nadomeščati sedanje šolsko čtivo, torej bi moral odgovarjati starostni stopnji, zato bi moral izhajati najmanj v treh izvodih z odgovarjajočo snovjo.

2. Moral bi biti po zgledu dnevnega časopisa pester in aktualen, da ne bi serviral otrokom čez 14 dni tistih novic, ki so jih že davno slišali doma iz dnevnikov, samo morebiti manj izmalčene, oziroma »prirojene«. Torej bi moral biti vsaj tednik.

Tem zahtevam je pa danes vsled denarne stiske, ki tare skoro vse starše naših otrok, nemogoče ustreči.

3. Nič manj važna zadeva je pa način, oblika podajanja vse te aktualne snovi. Naša napaka je, da imamo otroke pogosto za bolj otročje kot so v resnici. Malo je ljudi, ki pogodijo v občevanju z otroki pravi ton. Poglavitna je za smer: ali idealistična ali realistična? Realistična smer bi bolj kot kdaj prej odgovarjala duhu časa, a tudi otroški duševnosti in namenu lista, ki naj bo vzgoja za življenje. Toda presentimentalni pedagogi se bodo borili proti njej z vsemi silami in tako bo treba ustvariti v najboljšem primeru kompromis ter pričeti sistematično delo za zmedo v otroških glavah, s katero se naša mladina danes itak dovolj težko bori.

Sploh pa današnji čas s svojimi tendencami daje slabo podlago za vsako, tudi za pravo nacionalno vzgojo. A. Vode.

Mnenje pisateljica g. Angela Cerkvenika: Glede na predlagano zamenjavo »Našega roda« z »Mlado Jugoslavijo« mislim naslednje:

1. Če bi bilo od mene odvisno, bi bil odločno proti tej zamenjavi;

2. Razlogi:

»Mlada Jugoslavija« hoče biti — vsaj tendenca l. šte. to kaže! — novičarska (zurnalistična). List, ki bi izhajal samo dvakrat mesečno, ne bi prav v nobenem pogledu mogel ustrezati temu namenu. — Naposled pa bi bil takšen list tudi v primeru, če bi izhajal celo dvakrat tedensko, nepotreben, ker pride v roke slovenskega ljudstva dnevno okrog 50.000 izvodov dnevnikov. Otroci zvedo zatorej neposredno ali posredno iz časopisov vse novice, ki jih zanimajo in tudi takšne, ki bi bilo bolje, da bi jih ne zvedeli. Izključeno pa je, da bi kakršenkoli mladinski list utegnil v tem pogledu izpodrinuti dnevno časopisje! Opozoril bi tudi na radio-novice, ki jih posluša veliko število radio-abonentov in — komarjev! (Saj je detektor tako poceni!)